Međunarodno privatno pravo

Vežbe_nedelja III

Predmetni nastavnik: Prof. dr Žaklina Spalević

e-mail: zspalevic@sinergija.edu.ba

Prethodno pitanje

- **Vežba 1.** Jan, holandski državljanin, živi u Francuskoj u institutu za hendikepirane osobe. Njegov deda, Luk, holandski državljanin sa prebivalištem u Francuskoj, redovno ga obilazi i povremeno pomaže.
- Za vreme posete Republici Srpskoj, Luk gine u saobraćajnoj nesreći koju je izazvao Miodrag, državljanin Republike Srpske sa prebivalištem u Bijeljini. Jan podnosi tužbu sudu u Bijeljini protiv Miodraga kojom traži naknadu štete u vidu plaćanja rente. On se poziva na članove Francuskog građanskog zakonika koji predviđaju obavezu dede i babe da izdržavaju svoju unučad *ex lege*, ukoliko su ona nesposobna za rad i nemaju prihoda za život, kao i na čl. 194. ZOO, prema kojem lice koje je po zakonu imalo pravo zahtevati izdržavanje od poginulog, ima pravo na naknadu štete koju trpi gubitkom izdržavanja, odnosno pomaganja. Miodrag se brani da, prema holandskom pravu, (član 392. VW), ovakva obaveza ne postoji.

  ✓ **Kako će da odluči sud u Bijeljini?**

Prethodno pitanje

- **Vežba 2.**
- Nikos, grčki državljanin, i Mihaela, nemačka državljanka, zaključili su brak pred matičarem u Minhenu 2003. godine. 2007. godine sele se u Republiku Srbiju, gde žele da usvoje dete. Međutim, budući da oboje imaju po 23 godine, čuli su da pravo Republike Srbije ne dopušta da usvojioci budu tako mladi bračni drugovi.
  - ✓ **Šta ćete ih savetovati?**

Prethodno pitanje

- **Vežba 3.** Portugalski državljanin – Pedro, rođen 1969. godine i tri godine starija državljanka Republike Srbije – Marija, upoznali su se u nemačkom internatu nedaleko od Bodenskog jezera i venčali 1987. godine u Portugalu. Prilikom zaključenja braka Pedro nije bio, zbog lakše bolesti, lično prisutan, već ga je zastupao njegov brat. Nakon završetka školovanja, bračni par se nastanjuje u Italiji. Nakon više bezuspešnih pokušaja da dobije dete, bračni par se odluči da 1998. godine usvoji maloletnog državljanina Republike Srbije, Danijela, koji nema roditelje i živi u domu za nezbrinutu decu u Italiji. Zaključenje usvojenja obavljeno je u formi i prema pravilima koje nalaže italijansko pravo.
- Međutim, na iznenađenje roditelja, Pedro i Marija dobijaju 2001. godine svoje prirodno dete, dečaka kome daju ime Mario i koji u momentu rođenja stiče oba državljanstva svojih roditelja. Nažalost, Mario, što je Pedru bilo nepoznato, nije dete iz bračne veze, već plod avanture između Marije i poslovnog partnera njenog muža, Antonia, italijanskog državljanina.

Prethodno pitanje

- Antonio gleda na Maria još od njegovog rođenja kao na svoje rođeno dete, pri čemu Antonio smatra da je, u skladu sa materijalnim odredbama italijanskog prava, prirodni otac deteta.
- Početkom 2003. godine Pedro neočekivano i iznenada umire bez testamenta.

  ✓ **Marija posle toga dolazi u vašu advokatsku kancelariju i želi da zna koja prava iz smrtnog slučaja proizilaze za njenu decu, Danijela i Maria?**

  ❖ Napomena:

Portugalski građanski zakonik

Član 49. (Sposobnost za zaključenje braka ili za zaključenje bračnih ugovora)

Na sposobnost za zaključenje braka ili za zaključenje bračnih ugovora primenjuje se, na svakog od budućih bračnih drugova, njegovo personalno pravo, koje je isto tako merodavno i za regulisanje nepostojanja volje ili mana volje ugovornih strana.

Prethodno pitanje

Član 50. (Forma braka)

Za formu braka merodavno je pravo države u kojoj se on zaključuje.

Član 56. (Utvrđivanje porekla deteta)

(1) Za utvrđivanje porekla deteta merodavno je personalno pravo roditelja u trenutku začeća.

(2) Ukoliko se radi o detetu udate žene, za utvrđivanje porekla deteta u odnosu na oca merodavno je zajedničko nacionalno pravo majke i njenog muža; ako ono ne postoji, primeniće se pravo zajedničkog redovnog boravišta bračnih drugova, a ako ni ono ne postoji, personalno pravo deteta.

(3) Prilikom primene prethodnog stava, osloniće se na vreme rođenja deteta ili na vreme prestanka braka, u slučaju da ovo drugo prethodi rođenju.

Prethodno pitanje

Član 62. (Nasledni statut)

Za nasleđivanje je merodavno pravo ostavioca u vreme njegove smrti (...).

Zakon o reformi italijanskog sistema međunarodnog privatnog prava

Član 33. (Poreklo)

1. Status deteta se određuje prema njegovom nacionalnom pravu u vreme rođenja.

2. Bračno dete je ono koje se takvim smatra prema pravu države čiji je jedan od roditelja državljanin u vreme rođenja.

3. Nacionalno pravo deteta u vreme rođenja merodavno je za uslove i dejstva prijave i osporavanje njegovog statusa. Status bračnog deteta utvrđen prema nacionalnom pravu jednog od roditelja može biti osporavan samo prema tom pravu.

Prethodno pitanje

Član 38. (Usvojenje)

1. Za uslove, zasnivanje i opozivanje usvojenja merodavno je nacionalno pravo usvojioca ili usvojilaca, ako im je zajedničko, a ako nije, pravo države u kojoj su oba usvojioca nastanjeni ili pravo države u kojoj je njihov bračni život lokalizovan...

2. U svim slučajevima, zadržava se primena nacionalnog prava punoletnog lica koje treba usvojiti, kada se radi o eventualnim odredbama tog prava koje se tiču potrebne saglasnosti.

Član 39. (Odnosi između usvojenika i porodice zasnovani usvojenjem)

Za lične i imovinske odnose između usvojenika i usvojioca ili njihovih srodnika merodavno je nacionalno pravo usvojioca ili usvojilaca, ako im je zajedničko, a ako nije, pravo države u kojoj su oba usvojioca nastanjeni ili pravo države u kojoj je njihov bračni život lokalizovan na pretežan način.

Prethodno pitanje

- **Vežba 4.** Državljanin Nemačke – Adolf i državljanka Republike Srpske – Dragana studiraju zajedno u SR Nemačkoj. Tokom studija žive zajedno u iznajmljenom stanu, zajednički snose troškove za izdržavanje i studije. Par namerava da svoju vezu okonča brakom nakon što oboje završe studije. Par, takođe, namerava da radi u SR Nemačkoj. Dragana završava studije ranije, počne da radi i delom od svoje zarade, a delom od kredita za čije vraćanje je jemčio Adolf kupi stan u Bijeljini.
- Odnosi između Adolfa i Dragane se poremete, tako da se Dragana vraća u Republiku Srpsku. Adolf podnosi protiv Dragane tužbu sudu i traži da mu se prizna pravo vlasništva na stan, tvrdeći da je sa Draganom živeo u vanbračnoj zajednici. Dragana, međutim, tvrdi da nemačko pravo ne poznaje vanbračnu zajednicu, te da sud, shodno tome, ne može da prizna Adolfu pravo vlasništva .
  - ✓ **Kako će odlučiti sud u Republici Srpskoj?**

Uzvraćanje i upućivanje na dalje pravo (preupućivanje) - Renvoi

- **Vežba 5.**
- David, švajcarski državljanin, preminuo je 2005. godine u Bijeljini gde je imao poslednje prebivalište.
  - ✓ **Koje je pravo merodavno za zakonsko nasleđivanje Davida u postupku pred sudom u Republici Srpskoj?**
  - ❖ Napomena:

    Čl. 14. švajcarskog ZMPP: 1. Kada merodavno pravo uzvraća na švajcarsko ili upućuje na neko drugo pravo, ovo uzvraćanje, odnosno upućivanje se uzima u obzir samo kada ovaj Zakon to predviđa. 2. U materiji statusnog ili porodičnog prava uzvraćanje stranog prava na švajcarsko pravo se prihvata.

    Član 90. švajcarskog ZMPP: Za zaostavštinu lica sa poslednjim prebivalištem u Švajcarskoj merodavno je švajcarsko pravo.

    Član 91. švajcarskog ZMPP: Za zaostavštinu lica sa poslednjim prebivalištem u inostranstvu merodavno je pravo na koje upućuju kolizione norme prava mesta prebivališta.

Uzvraćanje i upućivanje na dalje pravo (preupućivanje) - Renvoi

- **Vežba 6.**
- Aleksandar – državljanin Republike Srbije i Omer – državljanin Turske, su prijatelji i rade već deset godina u restoranu na aerodromu u Beču.
- Jednog vikenda odluče da odu i zajedno pogledaju fudbalsku utakmicu između dva tima koja se bore za opstanak u prvoj Nemačkoj ligi.
- U žaru igre i navijanja, Aleksandar hotimice uvredi Omera.
- 2003. godine Aleksandar se vraća iz Austrije u Republiku Srbiju kako bi uživao u plodovima svog minulog rada u inostranstvu. Međutim, Omer ubrzo podnosi tužbu protiv Aleksandra radi naknade štete.

  - ✓ **Koje je pravo merodavno za eventualnu Aleksandrovu deliktnu odgovornost?**
  - ❖ Napomena:

Uzvraćanje i upućivanje na dalje pravo (preupućivanje) - Renvoi

Uvodni zakon u Nemački građanski zakonik

Član 40. Delikt

(1) Na potraživanja zbog nedozvoljene radnje se primenjuje pravo one države u kome je lice na kome leži obaveza naknade štete delao. Oštećeni može da zahteva da se umesto ovog prava primeni pravo države u kojoj je nastupila štetna posledica...

(2) Ako su štetnik i oštećeni u momentu nastupanja štetnog događaja imali uobičajeno boravište u istoj državi, tada će se primeniti pravo te države...

Savezni zakon o međunarodnom privatnom pravu Austrije

Para 48.

Vanugovorna odgovornost za štetu

(1) Na tužbe zbog vanugovorne odgovornosti za štetu primenjuje se pravo države u kojoj je ostvareno ponašanje u kojoj je šteta prouzrokovana. Međutim, ako za učesnike postoji tešnja veza sa pravom samo jedne i iste države, tada je merodavno to pravo.

Uzvraćanje i upućivanje na dalje pravo (preupućivanje) - Renvoi

- **Vežba 7.**
- Kristijan, državljanin Austrije i Francuske je do 2001. godine živeo i radio u Italiji. Preminuo je u Parizu prilikom posete svojim roditeljima. Njegovu zaostavštinu čine: nepokretnosti koje se nalaze u Republici Srpskoj i Francuskoj, i novac koji se nalazi na računu u Švajcarskoj i Italiji.
  - ✓ **Koje je pravo merodavno za Kristijanovo zakonsko nasleđivanje?**

Uzvraćanje i upućivanje na dalje pravo (preupućivanje) - Renvoi

- **Vežba 8.** Matias – državljanin SR Nemačke i Svetlana – državljanka Republike Srpske, zaključuju brak u Bijeljini i nakon uspešno okončanih studija odlaze u SR Nemačku, gde se i zapošljavaju. Nezadovoljni životom u Nemačkoj, Matias i Svetlana se sele u Pariz, gde žive narednih šest godina. U međuvremenu dobijaju i dete, devojčicu kojoj su dali ime Ena. Dok su živeli u SR Nemačkoj, supružnici su stekli kuću u Bijeljini i novac koji se nalazi na računu u Švajcarskoj. Tokom života u Parizu, supružnici su stekli novac koji se nalazi u francuskoj banci, stan u Parizu i stan u Nemačkoj. Kada su počeli češće da se svađaju, najpre oko sitnijih, a kasnije i oko krupnijih stvari, Svetlana donosi odluku da napusti Matiasa. Vraća se u Bijeljinu i podnosi tužbu protiv Matiasa za razvod braka. Matias ostaje da živi u Parizu.
  - ✓ **Koje pravo će primeniti sud u Bijeljini na razvod braka, a koje pravo na razvrgnuće bračno-imovinskog režima?**

Javni poredak

- **Vežba 9.**
- Irački državljanin je pravovaljano zaključio tri braka u Iraku. Dok je bio zaposlen u ambasadi Iraka u Beogradu, kupio je stan na Dorćolu i poslovni prostor na Banovom brdu. Nakon njegove smrti, pokreće se ostavinski postupak u Republici Srbiji za raspodelu njegove nepokretne zaostavštine koja se nalazi u Beogradu.
- Za nasleđivanje je, shodno čl. 30. ZRSZ, merodavno iračko pravo, prema kome se sve tri žene, pored njegove dece, pozivaju na nasleđe.
- Međutim, njegova prva žena smatra da je njen brak sa ostaviocem punovažan dok ostalim suprugama ne bi trebalo da pripadne ništa iz nasledne mase.
  - ✓ **Kako će postupiti sud u Republici Srbiji u ovom slučaju?**

Javni poredak

- **Vežba 10.** Rozalin, državljanka Luksemburga, i Herman, njen suprug nemački državljanin, zaključili su brak 2000. godine u SR Nemačkoj. Od 2005. godine žive i rade u Bijeljini, gde je Herman zaposlen u predstavništvu jedne nemačke firme. Veoma brzo nakon dolaska u Republiku Srpsku, Rozalin upoznaje Miloša, državljanina Republike Srpske, sa kojim održava vanbračnu vezu. Usled toga, između Rozalin i Hermana dolazi do čestih prepirki, pa i fizičkih obračuna. Rozalin napušta Hermana, iznajmljuje stan u Bijeljini, želeći da, kada to prilike dozvole, zaključi brak sa Milošem. U međuvremenu podnosi tužbu za razvod braka nadležnom sudu u Bijeljini.
  - ✓ **Da li će sud u Bijeljini razvesti brak?**
  - ✓ **Ako se brak razvede, da li Rozalin može da zaključi brak sa Milošem u Bijeljini?**
  - ✓ **Slučaj rešiti sa i bez primene ustanove uzvraćanja i preupućivanja!**

Javni poredak

- Napomena:
- **Član 14. nemačkog EGBGB:** Na opšta dejstva braka primenjuje se: pravo države kojoj pripadaju oba bračna druga ili kojoj su tokom trajanja braka pripadali, ukoliko jedan od njih inače ima to državljanstvo; pravo države u kojoj oba bračna druga imaju svoje uobičajeno boravište ili su ga, pak, imali tokom trajanja braka, ukoliko barem jedan od njih još uvek tamo ima svoje uobičajeno boravište, ili pravo države sa kojom su bračni drugovi najtešnje povezani.
- **Član 15. nemačkog EGBGB:** Za bračnoimovinski režim merodavno je pravo države koje je merodavno za opšta dejstva braka u vreme njegovog zaključenja.
- **Član 17. EGBGB:** Na razvod braka se primenjuje pravo države koje je merodavno za opšta dejstva braka u momentu kada je nastupila litispendencija u pogledu tužbe za razvod braka.

Javni poredak

- Par. 18 austrijskog ZMPP: Pretpostaviti da je luksenburška koliziona norma za razvod braka ista kao nemačka
- **Građanski zakon Luksemburga**
- Čl. 229: Razvod braka može da se zahteva za slučaj fizičkog zlostavljanja, maltretiranja i teških povreda jednog supružnika prema drugom, kada ove činjenice predstavljaju tešku ili ponovljenu povredu obaveze koja proizilazi iz braka i koja ima za posledicu nemogućnost održanja zajednice supružnika.
- Čl. 230: Svaki od supružnika može tražiti razvod u slučaju da postoji kontinuirana i stvarna odvojenost života u trajanju najmanje od tri godine, ako odatle proizilazi da je odvojeni život supružnika nepopravljiv.
- Čl. 228: Žena može da zaključi novi brak samo nakon isteka roka od tri stotine dana po prestanku prethodnog braka.

Javni poredak

- **Nemački građanski zakonik**
- **Par. 1565**
- (1) Brak može da se razvede kada se raspao. Smatra se da se brak raspao kada ne postoji više zajednica života između supružnika i kada ne može da se očekuje da će supružnici ponovo da je uspostave.
- (2) Ako supružnici ne žive odvojeno godinu dana, brak može da se razvede samo ako bi produženje braka za tužioca predstavljalo nepodnošljiv teret i to iz razloga koji se tiču ličnosti drugog supružnika.

Javni poredak

- **Vežba 11.**
- Ostavilac je državljanin države X. Iza sebe je ostavio suprugu, dvoje bračne i jedno vanbračno dete.
- U ostavinskom postupku pred sudom u Republici Srpskoj postavlja se pitanje podele njegove zaostavštine.
  - ✓ **Po kom pravu će sud u Republici Srpskoj da raspodeli zaostavštinu iza ostavioca?**
  - ❖ Napomena: Koliziona norma koja reguliše zakonsko nasleđivanje u pravu države X je pravo državljanstva ostavioca u vreme smrti.
  - ❖ Materijalno nasledno pravo države X određuje da u prvom naslednom redu ostavioca nasleđuju sva deca ostavioca, osim vanbračne, te da nadživeloj supruzi ostavioca pripada određen fiksni novčani iznos u zavisnosti od vrednosti zaostavštine, dok na ostalim predmetima zaostavštine stiče pravo plodouživanja.

Javni poredak

- **Vežba 12.**
- Državljani Iraka su zaključili brak u Bagdadu i nakon toga dolaze u Bijeljinu na studije. Nakon okončanja studija počinju da rade u Republici Srpskoj.
- Tokom trajanja braka, supruga zapada u krizu, počinje da koristi alkohol i u više navrata, prilikom fizičkih obračuna, povređuje supruga.
- U postupku za razvod braka pred sudom u Republici Srpskoj suprug izjavljuje u ritualnoj formi da je brak, što se njega tiče, neopozivo prestao.
  - ✓ **Da li sud u Republici Srpskoj može da izrekne razvod braka na osnovu jednostrane izjave volje supruga o repudijaciji supruge?**
  - ✓ **Kako, ako jedan od supružnika stekne državljanstvo Republike Srpske?**
  - ❖ Napomena: Prema većini pravnih sistema islamskih država, muž ima pravo da u svako vreme okonča brak jednostranom izjavom volje, a da pri tom nije dužan da navede razloge.

Norme neposredne primene

- **Vežba 13.**
- Dva muzičara, državljani Republike Srbije, zaključili su ugovor o radu sa jednom turističkom organizacijom. Ugovorom je predviđeno da muzičari sviraju u Grčkoj, u klubu "Mediterannee" od 15.05. do 27.09.2000. godine. Ugovor je zaključen u Republici Srbiji. Turistička organizacija sa kojom je ugovor zaključen odbija da plati doprinose iz socijalnog osiguranja za muzičare, jer to nije izričito predviđeno ugovorom o radu. Poslodavac se pri tome pozvao na činjenicu da se ugovor o radu ima izvršiti u Grčkoj i da je za ugovor o radu merodavno grčko pravo.
- U postupku pred sudom u Beogradu muzičari traže da sud obaveže tuženog na plaćanje ove naknade.
  - ✓ **Odrediti lex fori i lex causae.**
  - ✓ **Kakav je uticaj prinudnih propisa Republike Srbije na pravo merodavno za ugovor?**

Norme neposredne primene

- **Vežba 14.**
- Skupoceno drvo, koje je jedno pravno lice sa sedištem u Republici Srpskoj trebalo da pribavi od tuniškog trgovca, leži blokirano u luci u Tunisu zbog zabrane izvoza ovakve robe koju je nakon zaključenja ugovora donela vlada u Tunisu. Inače, uvoznik iz Republike Srpske je sa jednim belgijskim proivođačem nameštaja zaključio ugovor o prodaji.
- Stranke su, kao merodavno, za ugovor o prodaji odredile austrijsko pravo, a za rešavanje sporova predvidele nadležnost suda u Republici Srpskoj.
- Belgijski proizvođač zahteva od uvoznika iz Republike Srpske ispunjenje ugovora o prodaji i podnosi tužbu sudu.
  - ✓ **Kako će da odluči sud?**
  - ❖ Napomena:

Norme neposredne primene

ABGB (3. Mogućnost i dopuštenost)

Para. 878.

Ono što nije moguće, ne može da bude predmet punovažnog ugovora. Ako je ugovoreno i ono što je moguće i ono što nije moguće, tada ugovor u prvom delu ostaje punovažan, ako šta drugo ne proizilazi iz ugovora... Ko je prilikom zaključenja ugovora znao ili je morao da zna za nemogućnost ispunjenja, dužan je da drugoj strani, ako za nju ne važi isto, naknadi štetu koju je ova pretrpela, pouzdajući se u punovažnost ugovora.

Para. 880.

Ako predmet o kome je ugovor zaključen pre njegove predaje bude povučen iz prometa, tada se smatra kao da ugovor nije ni zaključen.

Para. 920.

Ako je neispunjenje ugovora skrivila jedna strana ili ako je do neipunjenja došlo usled slučaja za koji ona odgovara, tada druga strana može da zahteva naknadu štete zbog neispunjenja ili, pak, da raskine ugovor...

Norme neposredne primene

- **Vežba 15.**
- Stefan, državljanin SCG je zaključio 1987. godine ugovor o posredovanju za teritoriju Saudijske Arabije sa švajcarskim preduzećem Mad SA čije je sedište u Ženevi. Mad SA je filijala jednog američkog društva. Stefan je tih godina živeo u Rijadu i imao je poznanstvo u poslovnom svetu.
- Stefan se ugovorom posebno obavezao da nađe za Mad SA lica koja se interesuju za kupovinu mašina koja proizvodi Mad SA. S druge strane, Mad SA se obavezao da Stefanu plati na ime usluga posredničku proviziju u visini od 15% od visine prodajne cene.
- Ugovor o posredovanju je zaključen u Beogradu, i za rešavanje sporova predviđena je nadležnost beogradskog suda.
- Takođe, ugovorom je predviđeno da se provizija plaća u CHF na Stefanov račun u banci u Švajcarskoj, i to tri meseca nakon zaključenja svakog pojedinačnog ugovora o prodaji.

Norme neposredne primene

- Abdul, saudijski državljanin, je zaključio ugovor o prodaji sa Mad SA u Rijadu, pri čemu je Stefan posredovao. Ugovor o prodaji je zaključen 20.12.1987. godine, a ugovorna cena je bila CHF 500.000.
- Marta 1990. godine Stefan je od Mad SA zatražio plaćanje posredničke provizije u visini od CHF 75.000. Međutim, Mad SA je odbio da plati dugovanu sumu, pozvavši se na američki Zakon od 19.12.1977. godine koji zabranjuje korupciju. Zakon se primenjuje i na filijale američkih društava, bez obzira na to gde se one nalaze. Zakonom se predviđaju visoke novčane i zatvorske kazne za slučaj povrede zakonskih odredbi.
- Stefan podnosi tužbu protiv Mad SA beogradskom sudu i traži plaćanje provizije.
  - ✓ **Da li će Stefan uspeti u svom tužbenom zahtevu?**
  - ✓ **Kako, ukoliko bi zakon o zabrani korupcije važio u Saudijskoj Arabiji?**

Norme neposredne primene

- **Vežba 16.**
- Preduzeće prava Republike Srbije, preduzeće A, zaključilo je 1980. godine ugovor o ekskluzivnom uvozu gasa iz Rusije sa preduzećem ruskog prava. Ugovorne strane su kao merodavno za svoj ugovor izabrale švajcarsko materijalno pravo.
- 2000. godine još jedno preduzeće prava Republike Srbije, preduzeće B, pokušava takođe da se probije na rusko tržište, te da pribavi gas od drugih isporučioca radi njegovog uvoza u Republiku Srbiju. Međutim, preduzeće A uspeva raznim merama (ugovaranje više cene za kupovinu gasa od preduzeća ruskog prava od tržišnih, kupovinom većinskog dela akcija drugih isporučioca zajedno sa preduzećem ruskog prava) da veoma brzo istisne preduzeće B sa ruskog tržišta.

Norme neposredne primene

- 2000. godine preduzeće B podnosi tužbu sudu u Beogradu protiv preduzeća A, navodeći da je ono postupalo mala fide u cilju da zadrži monopolski položaj u kupovini gasa u Rusiji radi njegove, takođe, monopolske prodaje u Republici Srbiji.
  - ✓ **Kako će da odluči sud u Beogradu?**
  - ✓ Napomena:

Antimonopolski zakon

Član 3.

(1) Zloupotrebom monopolskog, odnosno dominantnog položaja na tržištu smatraju se radnje koje su usmerene na narušavanje konkurencije i izazivanje poremećaja na tržištu i koje omogućavaju materijalne koristi i druge pogodnosti zasnovane na neravnopravnim odnosima u poslovanju, a kojima se nanosi ili može naneti šteta drugom privrednom subjektu odnosno potrošaču.

Norme neposredne primene

(2) Radnjama iz stava 1. ovog člana smatraju se naročito:

Povećanje cene roba i usluga i troškova trgovine (povećanje cena iznad prosečnog rasta cena na domaćem tržištu, povećanje cena u odnosu na odgovarajuće svetske cene, povećanje cena uz istovremeno smanjenje proizvodnje.

Član 4.

(1) Monopolski sporazum (dogovor, sporazum i ugovor) jeste sporazum između privrednih subjekata, odnosno sporazum u okviru udruženja privrednih subjekata o uslovima poslovanja koji je usmeren, odnosno koji dovodi ili koji može dovesti do narušavanja i sprečavanja konkurencije i izazivanja poremećaja na jedinstvenom tržištu, odnosno kojim se može naneti šteta potrošaču.

(3) Sporazumi iz stava 1. ovog člana su ništavi.

Norme neposredne primene

Član 13.

(1) Novčanom kaznom od 90.000 do 450.000 dinara kazniće se za privredni prestup preduzeće i drugo pravno lice koje u svom poslovanju zloupotrebljava monopolski, odnosno dominantan položaj na tržištu, odnosno zaključi monopolski sporazum (član 3. i 4).

Uporediti, takođe:

SHERMAN ACT 1890

Sec. 1.

Every contract, combination, in the form of trust or otherwise, or conspiracy, in restraint of trade or commerce among the several States, or with foreign nations, is hereby declared to be illegal.

Sec. 2.

Every person who shall monopolize, or attempt to monopolize, or combine or conspire with any other person or persons, to monopolize any part of the trade or commerce among the several States, or with foreign nations, shall be guilty of felony...